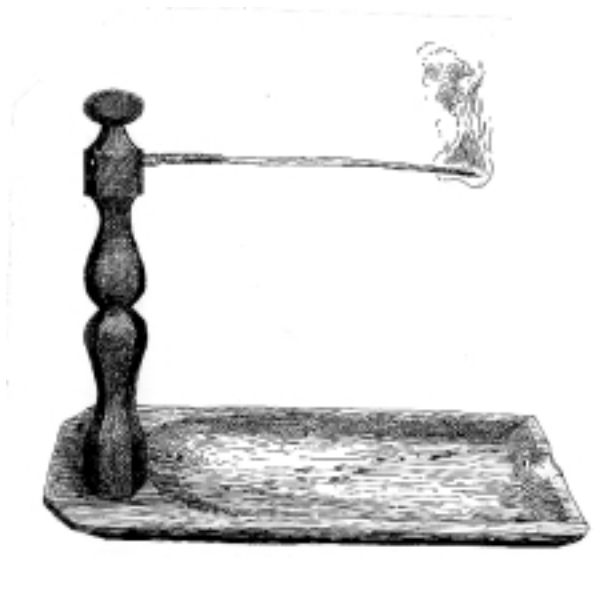

ETHNOS

TIEDOTE

4/2001

Sisältö:

Sisältö:	2
Puheenjohtajan palsta:	3
Tutkimuksen ihanteista ja ristipaineista	4
Turun maakuntamuseo	8
Åbo Akademin etnologian oppiaine	12
Kansatiede Turun yliopistossa	14
Ilmoitusasioita:	15
"Tutkijoita, doktorandeja, jatko-opiskelijoita?"	16
Seminaareja:	17
II Kansatieteen päivät Turussa 15.-16.3.2002	17

ETHNOS

c/o Tieteiden talo
Kirkkokatu 6
00170 Helsinki

<http://www.abo.fi/fak/hf/etn/ethnos>

Ethnos –tiedote 4/2001 joulukuu

Kansikuva: Pärepihti, Kruunupyö. Bo Lindbergin tussipiirros valokuvasta 1964. Etnologiska bildarkivet vid Åbo Akademi Kr 582

Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry:n Ethnos-tiedote ilmestyy seuraavan kerran helmikuussa 2002. Numeroon tarkoitettu aineisto tulee toimittaa 15.2.2002 mennessä Niklas Huldénille osoitteeseen: Etnologian oppiaine / Åbo Akademi, Piispankatu 13, 20500 Turku tai e-mail: niklas.hulden@abo.fi

Ethnos ry: hallitus 2001

Puheenjohtaja Pirjo Korhonen, puh. (014) 2601 237
pkorkia@campus.jyu.fi

Varapuheenjohtaja Pia Olsson, puh. (09) 191 23309
pia.olsson@helsinki.fi

Kansainvälisten asioiden sihteeri: Eeva Uusitalo, puh (014) 2601 236
EEKAUU@campus.jyu.fi

Museoyhdyshenkilö: Leena Sammalahdi, puh. (02) 621 1078

Seminaarisihteeri: Helena Ruotsala, puh. (02) 333 5257,
helena.ruotsala@utu.fi

Puheenjohtajan palsta:

Markat vähissä

Noin kaksi vuotta sitten elettiin Suomessakin globaalissa millenniumhuumassa, vuosituhatosen vaihteen odotuksissa ja peloissa. Viimeisen edessä ollaan tulevassakin vuodenvaihteessa, kun Suomen markka on katoamassa ja muuttumassa euromaiden yhteisvaluutaksi. Taas ihmetellään, mitä tuleva tuo ja miten muutoksiin sopeudutaan.

Kansatieteessä kuten perinnetieteissä yleisemminkin ensimmäinen ja viimeinen koetaan merkityksellisiksi ja ne kiinnittävät niin tallentajien kuin tutkijoiden huomiota. Ensimmäinen on aina jonkin uuden edelläkävijä, viimeinen taas edustaa jotakin, jota jo etukäteen haikaillaan ja kaipaillaan. Suomi sai nykyisen markkansa 1860, jolloin elettiin vielä Venäjän vallan alamaisina. Markka on toki elämänkaarensa aikana kokenut monenlaista. Ensimmäisen kerran se oli uhattuna jo 1890-luvun lopun sortovuosien aikaan, 1946 vuodenvaihteessa leikattiin suurimmat setelit kahtia, vuoden 1963 rahauudistuksessa uusi markka tuli vastaamaan arvoltaan sataa vanhaa markkaa ja vanhasta markasta tuli yksi penni. Pitkään puhuttiinkin vanhasta rahasta nykymarkkojen rinnalla.

Olisi tietysti helppoa ajatella, että raha kuin raha. Kuitenkin oma raha on koettu Suomessa yhdeksi valtiollisen itsenäisyyden ja kansallisen riippumattomuuden ja identiteetin symboliksi - siinä kuin oma lippu ja kansallislaulukin. Monien suomalaisten reagointi pian toteutuvaan rahauudistukseen osoittaa, kuinka tärkeäksi itsenäisyyden symboliksi oma raha koetaan. Jopa Tasavallan presidentti Tarja Halonen on todennut olevansa vähän haikea muutoksen edessä. Tosin hän nostattaa myös positiivista mielialaa toivomuksellaan, että Suomen leijona (eräs kummallisuuksista suomalaisuuden symboleissa) on eurokolikkojen takana ehkä aiempaa kansainvälisemmässä ja kestävämmässä seurassa.

Millaisia muistoja ja tarinoita ensimmäiset ja viimeiset tapahtumat synnyttävät? Millenniumin odotuksesta taisi päällimmäisenä jäädä mieleen kaupallisuus ja kaikenlaisten tavaroiden markkinointi millen-

nium-merkinnöillä varustettuna; ne muuttunevat ajan myötä muis-toesineiksi, joita metsätetään kirpputoreilta. Vuosituhannen vaihteessa olivat korostetusti esillä myös vuosiluvun 2000 mahdollisesti aiheuttamat tietokoneongelmat, joita ei sitten kovin paljon todellisuudessa tullutkaan. Luultavasti millenniumia muistellaan senkin suhteen, miten ja missä vuosituhannen vaihde tuli vastaanotetuksi, vaikka ilmeisesti enemmistö suomalaisista noudatti siinä edellisten vuodenvaihteiden mallia.

Mitä meille sitten markasta jää mieleen ja muistiin, miten sopeutuminen uuteen euroaikaan sujuu? Lehdistöissä ja muissa medioissa euro on ollut jo kuukausia esillä, mutta Suomen markan tarinaa on alettu "kertoa" näkyvämmiin vasta viime viikkoina. Markan virallinen, kansallinen historia esitetään hyvin esimerkiksi Suomen kansallismuseoon äskettäin avatussa näyttelyssä Hyvästi Suomen markka. Myös markan käyttäjien kokemukset ja erityisesti yksittäisten ihmisten muistot ja tarinat markasta avaavat jatkossa mielenkiintoisia tutkimuksen aiheita. Jyväskylän yliopiston etnologian laitoksen Keski-Suomen Muistiarkistossa onkin parhaillaan menossa markkaan liittyvien tarinoiden, muistojen ja muistelujen keruu teemanaan Sinun markan tarinasi.

Pirjo Korkiakangas

Tutkimuksen ihanteista ja ristipaineista

Turussa järjestettiin syyskuun lopulla NorFAn (Nordisk Forskeruddannelsesakademi) 10-vuotisjuhlakonferenssi, jonka teemaksi oli valittu Forskningens idealer under pres. Tarkoituksena oli pohtia tutkimustyöhön kohdistuvia nykyisiä haasteita ja paineita, jotka vain lisääntyvät tutkimuksen kytkeytyessä yhä useampiin yhteiskunnallisiin yhteyksiin. Samalla yksittäisille tutkijoille asetetaan yhä enemmän uusia ja monimutkaisia vaatimuksia.

Konferenssin pohjoismaiset esitelmöitsijät edustivat lääke- ja luonnontieteen sekä teknologian tutkimuseettisiä toimikuntia. Mukana olivat professorit Daniel Andersen Tanskasta ja Lars Werkö Ruotsista sekä tri Matthias Kaiser Norjasta. Suomea edusti filosofian professori

Matti Sintonen Tampereen yliopistosta. Hyviä esiintyjä kaikki, mutta pakko oli ääneen ihmetellä sitä, eikö tällaiseen pohjoismaiseen tilaisuuteen olisi sopinut puhujaksi joku asiantuntijanainenkin.

Ongelmat ja kysymykset näyttävät olevan samanlaisia kaikkialla. Esi- telmissä pohdittiin mm. tieteellisen (epä)rehellisyyden ja etiikan suh- detta sekä kysyttiin onko arvovapautta sinänsä olemassakaan. Entä mitä ns. klassisille tutkimusihanteille tapahtuu kovan taloudellisen ja poliittisen todellisuuden paineessa? Joka tapauksessa tieteeseen kuuluu itsestään selvyytenä tutkimuksen ja julkaisemisen vapaus - tai ainakin pitäisi kuulua. Nyt kysyttiin onko tämä vapaus lähes huo- maamatta kapenemassa.

Tieteen tekemisen tapakin on vähitellen muuttumassa. Perinteisesti tiedeyhteisöt ovat sijainneet yliopistoissa ja korkeakouluissa, mutta nyt ne ovat muuttumassa erilaisiksi hajallaan olevien tutkijoiden ver- kostoiksi, jotka toimivat paljolti mm. sähköpostin ja tietoverkkojen avulla. Kun isojakin projekteja toteutetaan tällä tavoin tiettyjen määrä- rahojen ja –aikojen puitteissa, nousee eettisen keskustelun tarve en- tistä tärkeämmäksi.

Tieteen markkinointia

Tieteellisen työn kaupallistuminen näytti huolestuttavan monia, koska yliopistot ovat muuttumassa yhä enemmän tulosvastuullisiksi yksi- köiksi, ja tiedettä pitää markkinoida entistä enemmän. Kuka maksaa tutkimuksen, ja miten rahoittajataho vaikuttaa tutkimukseen? Kuka viime kädessä määrittelee tutkimuskohteen ja tutkimukseen kysymyk- senasettelun, tutkija itsekö vai tutkimuksen rahoittaja? Monien tutki- musten taustalla ovat teollisuuden, hallitusten ja ministeriöiden intres- sit. Tehdäänkö siis tutkimusta, joka on ”ostajien haluama tuote”, ku- ten konferenssissa kysäistiin. Yhä tavallisempaa on, että tutkimustyö- tä arvioidaan taloustieteen termein; hyödyn, kustannusten ja riskien arvioiminen kuuluvat sen mukaan tieteelliseen toimintaan. Esi- merkkejä mainittiin tapauksista, joissa tutkimukselle ei myönnetty määrärahoja sen vuoksi, että tutkimusongelma ja kysymyksenasette- lu oli ”väärä”, vaikka tutkimushanke muuten olikin hyvin perusteltu. Kuka siis sanelee ehdot?

Entä miten käy niiden tutkijoiden hankkeille, jotka työskentelevät ehkä hankaliksi katsottujen aiheiden parissa, joiden tulosten odotetaan kuitenkin olevan poliittisesti korrekkeja. Saattaa käydä niinkin, että tutkijat pelkäävät julkaista saamiaan tuloksia, mikäli ne eivät täytä tällaista korrektiuden vaatimusta.

Eniten käsiteltiin siis teknologian, lääketieteen ja luonnontieteiden etiikkaan ja rahoitukseen liittyviä kysymyksiä, liikkuuhan näillä aloilla eniten rahaakin. Mukana voi myös olla tutkimustuloksilla rikastumisen mahdollisuus – yhtenä esimerkkinä patentit ym. - jolloin tietoa myös aletaan pitää salaisena ja privatisoida.

Hyödyllistä vai hyödytöntä?

Yhteiskunnalliseen ja humanistiseen tutkimukseen ei konferenssissa uhrattu erityistä huomiota. Filosofi Sintonen toi kuitenkin oman esityksenä lopussa muutamia näkökulmia. Osa luonnontieteiden edustajista on nimittäin sitä mieltä, että humanistisilla ja yhteiskuntatieteillä ole juurikaan merkitystä, koska eivät ”tuota” mitään. Tosin ne eivät tule kovin kalliiksikaan, koska kyseisten alojen tutkijoille on vanhastaan riittänyt suurin piirtein ”kirjoituskone ja paperinippu”. Pitäisikö yliopistojen ylipäätään ”tuottaa ihmisiä, jotka eivät tuota mitään hyödyllistä”?

Mutta Sintonen esitti myös vastakysymyksiä. Entäpä jos hyödyllisyys onkin jotain muuta kuin rahallista arvoa? Yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden tarkoituksena on lisätä ymmärrystä ja hyvinvointia, vaikka niiden rahallisen arvon mittaaminen olisikin vaikea laskea. Ja mikä yliopistojen tarkoitus on viime kädessä? Pelkkien oppiarvojen tuottaminenko? Miten on ymmärryksen laita? Entä millä tavalla ymmärryksen ja ajattelun kehittymisen arvo määritellään? Niitä ei voidaan arvioida välittömän voitontavoittelun kannalta.

Yhdeksi huolenaiheeksi nousee siis tutkijoiden ongelmallinen asemasta taloudellisten ja poliittisten vaatimusten puristuksessa. Yliopistot voisivat olla puolustamassa tutkijoita, mutta niistä ei ole enää näiden tueksi ja turvaksi, koska ne itsekin ovat muuttuneet tulosta tuottaviksi bisneslaitoksiksi.

Kulttuurintutkimuksen mahdollisuuksia

Toinen syyskuinen seminaari, jossa sivuttiin samantapaisia kysymyksiä oli Suomen Akatemian ja tutkijoiden ja kansanedustajien seuran (TUTKAS) seminaari- ja keskustelutilaisuus eduskuntatalon auditoriossa. Sen teemana oli Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimus – investointi tulevaisuuteen. Seminaarin mielenkiintoisin alustus oli professori Pertti Alasuutarin katsaus kulttuurintutkimuksen haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Hän luotasi kulttuurintutkimuksen alaa, kenttää ja laajuutta todeten, että sillä on tällä hetkellä myös sosiaalinen tilaus. Tärkeä huomautus koski sitä, kuinka alan aseman kohentuessa yhtenä vaarana on perustutkimuksen unohtaminen, vaikka se nimenomaan antaa monia mahdollisuuksia myös sovelluksiin. Kulttuurintutkimuksessa perustutkimus on rikkaus eikä riippa, vaikkakin tämä ehkä saattaa olla yliopistoissakin unohtumassa erilaisten ulkopuolelta rahoitettujen tuotteistamisprojektien vallatessa tutkijoiden mielet.

Lisäksi hän piti kulttuurintutkimuksellisen otteen ”väärinkäyttönä” sellaista perinteen ja taiteen tutkimusta, joka lähtee problematisoimatta kansallisesta, nationalistisesta näkökulmasta. ”Olisi jo aika päästä siitä, että kulttuurin tutkimuksen tehtävänä pidetään kansallisen kulttuurin pelastamista ja säilyttämistä jälkipolville”, totesi Alasuutari. Tämä ehkä kuultiin tai ymmärrettiin hieman väärin, sillä yleisön joukosta tuli muutama närkästynyt kommentti, joissa epäiltiin Alasuutarin jopa vähättelevän kansallisten tieteiden merkitystä. En ymmärtänyt asiaa näin, vaan päinvastoin. Tieteelliseen otteen merkitystähän korostettiin. Etnologeille ja kansatieteilijöillekin riittää pohdittavaa tieteellisen tutkimuksen ja erilaisten perinnetietämyksen tuotteistamisprojektien välisessä maastossa.

Marjut Anttonen
Tutkijatohtori
Siirtolaisuusinstituutti

Ethnos ry:n II Kansatieteen päivät järjestetään Turussa 15-16.3.2001 yhdessä Turun Maakuntamuseon, Åbo Akademin ja Turun Yliopiston kansatieteen oppiaineiden kanssa. Seuraavassa he esittäytyvät lyhyesti:

Turun maakuntamuseo

Turun maakuntamuseo on Suomen vanhin ja suurin maakuntamuseo. Museon toiminta alkoi Turun kaupungin historiallisena museona 1881. Tänä päivänä museo ylläpitää viittä museoyksikköä, joista tunnetuin on Turun linna. Muut ovat Luostarinmäen käsityöläismuseo, Apteekkimuseo ja Qwenselin talo, Biologinen museo ja Kuralan Kylämäen Elävän historian kylä. Maakuntamuseo tekee monipuolista keräys-, tallennus- ja tutkimustyötä ja se on alansa tärkein asiantuntija Varsinais-Suomessa. Kävijämäärältään museo on Suomen suosituin ja se onkin merkittävä matkailupalvelujen tuottaja Turun alueella.

Tutkimus on kaiken museotoiminnan perusta. Se suuntautuu arkeologiaan, kulttuurihistoriaan, rakennushistoriaan ja muuhun esineelliseen kulttuuriin. Museon tutkimustehtävä on osin dokumentointipainotteista. Dokumentoinnin tarkoitus on luoda järjestettyä ja monipuolista informaatiota, joka on helposti saavutettavaa. Tietojen hallinta ja niiden järjestämisen kehittäminen ATK pohjaiseksi on Turun maakuntamuseon toiminnassa ensisijaisen tärkeä toimintamuoto. Museon tekemään tutkimukseen kuuluu objektien liittäminen omaan viitekehykseensä, mikä tarkoittaa sitä kuvaavan materiaalin jatkuvaa hankintaa ja lajittelua. Museo tuottaa vuosittain useita julkaisuja, joissa on tuodaan esille museon tutkimustoiminnan tuloksia.

Esinekokoelmat ovat museotyön peruskivi. Tavoitteena on aikaansaada mahdollisimman edustava turkulaisen ja varsinaissuomalaisen ihmisen elämästä kertova kokoelma sekä siihen liittyvät tiedot. Turun maakuntamuseon kokoelmissa on noin 200 000 esinettä, jotka koostuvat kulttuurihistoriallisista esineistä, arkeologisista löydöistä ja luonnonhistoriallisesta aineistosta. Kokoelmat karttuvat noin 1 500 esineen vuosivauhdilla. Valokuva-arkistossa on yli 1 333 000 valokuvaa, negatiivia ja muuta kuvatallennetta. Vuosittain valokuvakokoelma

karttuu noin 10 000 uudella yksiköllä. Biologisessa museossa on 16 950 näytettä.

Museon käsikirjasto on museoalan ammattikirjasto, jonka kokoelma on karttunut mm. julkaisuvaihdon, lahjoitusten ja ostojen kautta; nykyään kirjastossa on n. 35 000 nidettä. Tärkeimpinä aiheyhminä ovat taideteollisuus, taidekäsityö, historia, paikallishistoria, kulttuurihistoria, kansatiede, arkeologia ja museologia. Kirjastossa on n. 150 säännöllisesti karttuvaa kausijulkaisua ja se palvelee museon henkilökuntaa ja tutkijoita.

Suunnitelmallisen keräämisen, lahjoitusten, talteenottojen ja ostojen tuloksena muodostuneet kokoelmat sisältävät aineistoa esihistoriasta nykypäivään. Kokoelmiin kuuluu säätyläiskulttuuriin, kaupunkikulttuuriin, käsityöläis- ja muihin ammatteihin liittyvää aineistoa sekä kansatieteellistä esineistöä. Lisäksi on merenkulkuun ja laivanrakennukseen liittyvää esineistöä, tähtitieteellinen kokoelma, apteekkiesineitä ja farmasiaan liittyvää välineistöä sekä Turun kaupungin terveydenhuollon esineistöä ja rakennuskulttuuriin liittyviä rakennusnäytteitä ja kaakeliuuneja. Esineryhmiä ovat mm. kirkolliset esineet, ammattikuntaesineet, huonekalut, kulttuurihistorialliset taideteokset, puvut, tekstiilit, lasi-, keramiikka- ja hopeaesineet, sekä korut, leikkikalut, aseet, ajoneuvot, palokalut ja numismaattiset kokoelmat.

Arkeologiset löydöt ovat karttuneet vuodesta 1882 lähtien. Esineistä pääosa on Turun kaupunkialueen historiallisen ajan kaivauksista. Kokoelmissa on myös esihistoriallisia löytöjä eri puolilta Varsinais-Suomea. Kaikkiaan maalöytökokoelmissa on n. 60 000 alanumeroa. Museossa on myös huomattava osteologinen aineisto sekä dendrokronologinen näyteaineisto.

Museoyksiköissä kokoelmat liittyy kiinteästi museorakennuksiin. Käsi-työläismuseon sisustetut verstaat ja asunnot esineistöineen muodostavat alkuperäisellä paikallaan sijaitsevien rakennusten kanssa merkittävän kokonaisuuden. Myös Biologisen museon dioraamanäyttelyt eläimineen, kasveineen ja taustamaalauksineen ovat osa museorakennusta. Erottamaton kokonaisuus on myös Kuralan Kylämäen Elävän historian kylä rakennuksineen, eläimineen, ympäristöineen ja opetuskokoelmineen.

Museon kokoelmia käsitellään kulttuurihistoriallisena lähdeaineistona ja dokumentteina, joiden rappeutumista pyritään hidastamaan. Tästä syystä kokoelmien säilymiseen kiinnitetään aivan erityistä huomiota. Turun maakuntamuseossa painotetaan ennaltaehkäisevää konservointia, jossa huolehditaan säilytysolosuhteiden oikeellisuudesta varastoissa ja näyttelyissä, oikeasta käsittelystä kuljetuksissa ja pakkaamisissa. Aktiivisia konservointitoimenpiteitä tehdään vain näyttelyihin meneville ja tuhoutumisvaarassa oleville esineille sekä maaja merilöydöille. Konservointitoimenpiteiden tulee olla vähäisiä, käsittelyjen tulee olla poistettavissa eivätkä ne saa estää muita vaihtoehtoisia toimenpiteitä tulevaisuudessa. Turun maakuntamuseossa on viime vuosina panostettu erilaisten materiaalien, menetelmien ja laitteiden tutkimukseen ja kehittämiseen sekä vanhojen materiaalien ja työtapojen tuntemiseen. Esineelle tehtävät huoltotoimenpiteet kirjataan ja lainattavien esineiden vauriokartoitukset tehdään digitaalikameraa apuna käyttäen.

Museon arkeologinen toiminta suuntautuu kaupunkiarkeologiaan, maakunnalliseen ja kokeelliseen arkeologiaan. Arkeologinen tutkimus liittyy muinaismuistolain perusteella tapahtuvaan suojelutoimintaan. Perustehtävänä on muinaismuistojen inventointi, jota Turun maakuntamuseo pyrkii tekemään vuositasolla kunta kerrallaan. Muinaismuistot paikannetaan ja määritellään niiden ikä, tyyppi ja suojeluarvo ja ne merkitään paikkatietorekisteriin. Kaupunkiarkeologia on kuulunut maakuntamuseon toimintaan 1800-luvun lopulta lähtien. Kaivaukset ovat muinaismuistolain edellyttämiä ja ne liittyvät yleisesti rakentamiseen ja kunnallisteknisiin muutoksiin. Kenttätöissä dokumentoidaan puu- ja kivirakennusten jäännökset, seinät, holvit, muinaiset kadut ja kasvitarhat. Esineet ja muu talteen otettu aineisto järjestellään, luetteloidaan ja konservoidaan. Kaivausten laajan aineiston tallennus- ja hallintatapa mahdollistaa tietojen nopean etsimisen, halutunlaisten tulosteiden tuottamisen ja aineiston helpon muokkaamisen. Kokeellinen arkeologia tutkii muinaisia työtapoja, metsästys- ja ruokakulttuuria. Turun maakuntamuseossa on tehty mm. Kaarinan kirkkomäen naisen puku käyttäen muinaisia työtapoja.

Museon rakennushistoriallinen tutkimus kohdistuu rakennettuun ympäristöön ja kulttuurimaisemaan kokonaisuutena. Rakennuskannan inventointi on tutkimuksen perustehtävä, jolla kerätään kattavat tiedot

Varsinais-Suomen ennen 1940-lukua rakennetusta rakennuskannasta. Inventoinnissa selvitetään yksittäisten rakennusten historiatiedot, niiden ulkoasu ja kulttuurihistoriallinen arvo. Lisäksi selvitetään kylien asutushistoriallinen kehitys ja historiallisesta maisemarakenteesta kertovia kulttuurimaisemakopioita tehdään paikkatietojärjestelmään. Tietoa rakennetusta kulttuuriympäristöstä tuotetaan monenlaisen suunnittelutyön, tutkimustyön ja kulttuuriympäristön hoito-ohjelmien sekä antikvaarisen suojelutoiminnan pohjaksi. Museo toimii arvostettuna antikvaarisena asiantuntijana kulttuurimaiseman ja rakennusperinnön säilyttämis- ja kunnostamiskysymyksissä. Kulttuuriympäristöstä kerätyn aineiston pohjalta museo määrittelee rakennusten kulttuurihistoriallisen arvon ja suojelutavoitteet. Kaavoitusta, rakentamista ja kulttuuriympäristöä koskevaa selvitystä ja lausuntoa sekä muinaismuistojen että rakennetun ympäristön osalta annetaan vuosittain yli 300. Toiminnallaan museo pyrkii vaikuttamaan viihtyisän ja perinteitä kunnioittavan ympäristön säilyttämiseksi. Kulttuurihistoriallisesti merkittävistä sekä muutoksenalaisista rakennuksista tehdään tarkat dokumentointikertomukset mittapiirustuksineen. Dokumentointikertomuksia apuna käyttäen mahdollistetaan mm. rakennusten kunnostaminen antikvaaristen periaatteiden mukaisesti.

Maakuntamuseo tarjoaa elämyksiä ja tieteellisesti tutkittua tietoa kotiseudun menneisyydestä. Tähän liittyen museo järjestää vuosittain yhden suuren ja useita pieniä määräaikaista näyttelyjä eri museoyksiköissä. Museoyksiköihin on tuotettu myös erilaisia teemaopastuksia sekä aikuisille että lapsille. Lisäksi museo järjestää monenlaisia tapahtumia ja luentosarjoja, joista osa liittyy vuotuiskiertoon ja osa museon näyttelyteemoihin. Tärkeä toimintamuoto on museon ja koulujen välinen yhteistyö, jonka tavoitteena on kasvattaa kulttuuriperinnöstään ja menneisyydestään kiinnostunut sukupolvi.

Maarit Talmo-Kemiläinen

Åbo Akademin etnologian oppiaine

Åbo Akademi perustettiin vuonna 1920 "Kiseleffska professuren i kulturhistoria och folklivsforskning", josta on monien vaiheiden jälkeen kehittynyt nykyinen etnologian oppiaine. Alkuperäisestä nimestä huomaa että perustamisaikana ajateltiin kulttuurihistorian lähinnä käsittelevän korkeampien säätyjen kulttuuria kun taas "folklivsforskning" olisi kiinnostunut talonpoikien ja muiden "alempien" väestönsien elämästä. Tutkimuksen tavoitteena oli kuitenkin kaikkien säätyjen kulttuuri.

Ensimmäinen professori *Gabriel Nikander* hoiti professuuria vuodesta 1920 lähtien (virassa 1922-52). Häntä seurasi *Helmer Tegengren* (virassa 1953-71), jonka aikana oppiaineen vahvoiksi tutkimuskohteiksi tulivat myös talonpoikais- ja pyyntikulttuurit. Myös Tegengrenin aikana vahva historiallinen näkökulma säilyi tutkimuksessa.

Nils Storån seurattessa Tegengreniä professorina vuonna 1972 tuli myös ajakohtaiseksi muuttaa professuurin nimeä. Etnologia oli yleistynyt nimikkeenä ja kun vielä folkloristiikka liitettiin professuurin alaisuuteen tuli sen nimeksi "Nordisk etnologi och folkloristik". Tämä nimike säilyi vuodesta 1973 aina vuoteen 1987 jolloin folkloristiikka taas erottiin omaksi oppiaineeksi etnologian professuurista. Tämän jälkeen nimikkeenä oli "Nordisk etnologi" kunnes *Anna-Maria Åströmin* astuessa virkaan vuonna 2000 nimi muutettiin muotoon "Kiseleffska professuren i etnologi, särskilt nordisk".

Etnologia toimi omassa laitoksessa vuodesta 1952 vuoteen 2001 jolloin kaikki kieli- ja kulttuuriaineet Åbo Akademiin koottiin yhteiseen laitokseen "Institutionen för språk och kultur", eli kielten ja kulttuurin laitokseen. Etnologian oppiaine on toiminut Humanisticumin rakennuksessa siitä asti kun Åbo Akademi sai rakennuksen käyttöönsä 1930-luvulla.

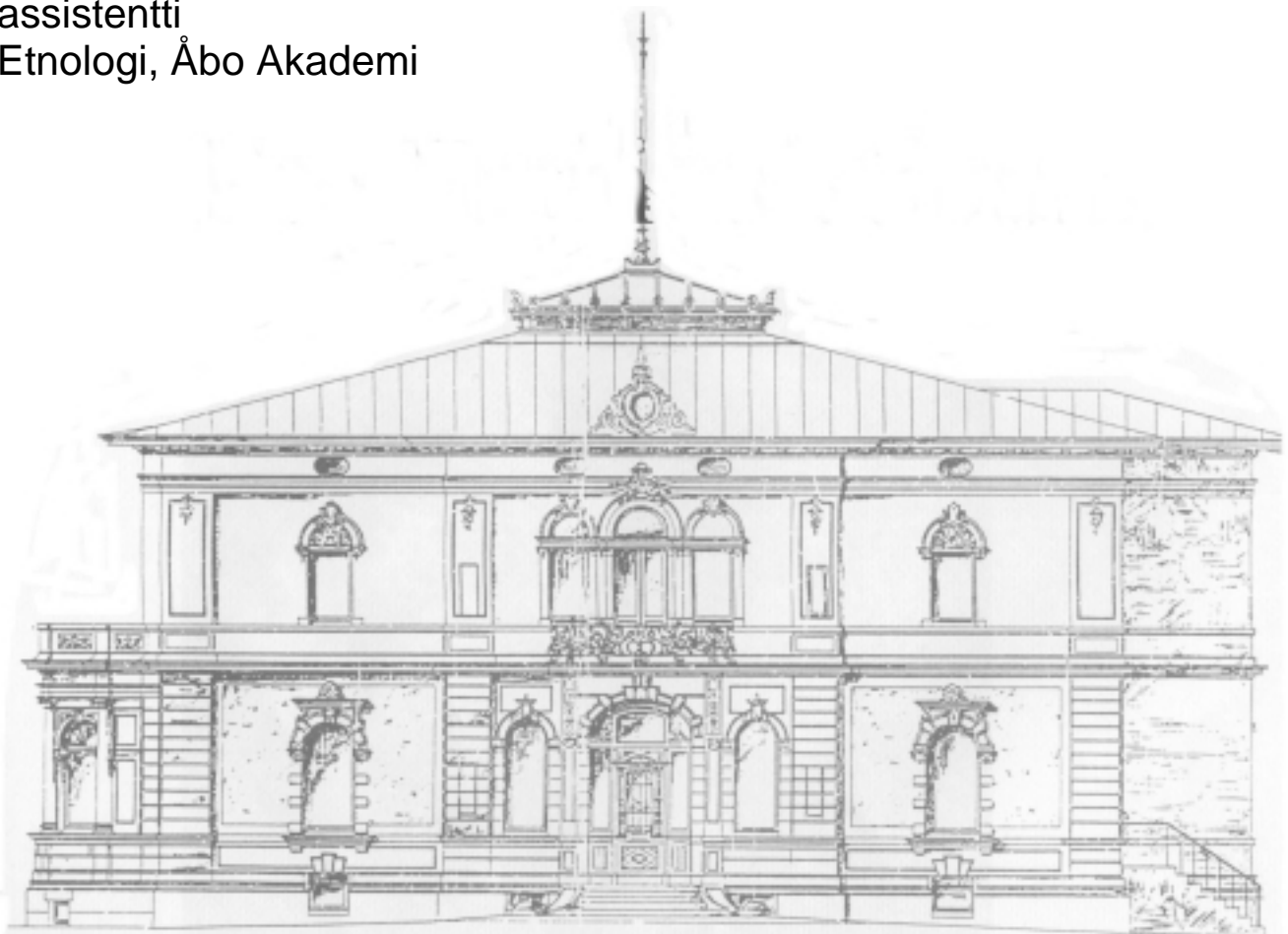
Etnologian oppiaineessa on tätä nykyä noin 70 ainetta pääaineenaan opiskelevaa. Uusia opiskelijoita otetaan joka vuosi noin kymmenen. Vakituksia työntekijöitä on kolme; professorin lisäksi assistentti (*Niklas Huldén*) sekä intendentti (*John Hackman*), joka toimii kansatieteen arkistojen ja kokoelmien hoitajana. Arkisto on tehnyt kyselytutkimuksia vuodesta 1952 lähtien, ja sen vastaajaverkosto kattaa koko Suo-

men käsittäen nykyään 198 ruotsinkielistä ja 160 suomenkielistä vastaajaa.

Tutkimuksen painopisteet ovat yhä enemmän nykyajan ilmiöissä. Yhteiskunnallisista muutoksista johtuen esim. kaupunkilaiskulttuurista on tullut tärkeä tutkimuskohde. Pohjoismaista ulottuvuutta korostetaan oppihistoriallisista syistä, mutta sitä ei voida pitää käytännön rajoituksena.

Yliopistojemme keskinäisessä "tehtävänjaossa" Åbo Akademin etnologian vastuualueena on luonnollisesti suomenruotsalainen kulttuuri ja näin myös identiteetti- ja etnisiteettikysymykset ovat tärkeitä opetuksessa. Myös vähemmistö- ja saaristolaiskulttuuria on tutkittu ja tutkitaan laajasti. Uusia suuntauksia tutkimuksessa ovat olleet historian merkitykset nykypäivänä, vapaa-aika, gendertutkimus ja museologia.

Niklas Huldén
assistentti
Etnologi, Åbo Akademi

Humanisticum

Kansatiede Turun yliopistossa

Kansatiedettä on voinut opiskella Turun yliopistossa runsaan 40 vuoden ajan; se perustettiin vuonna 1958. Kotisivullamme kansatieteen keskeiseksi tutkimuskohteeksi määritellään "arkielämä, se kulttuuri, jonka jäseneksi ihminen on kasvanut tai joutunut ja jossa hän elää". Opinala tarkastelee kulttuurin ilmiöitä, luonnetta ja muuttumista sekä ihmisten ja heidän ympäristöjensä välisiä merkityksenantosuhteita. Siten kulttuuria katsellaan sekä sen fyysisen että mentaalisen ulottuvuuden kautta."

Vuosikymmenien kuluessa tutkimusaiheet ja näkökulmat ovat vaihtuneet ja laajentuneet. Aluksi tutkimuksen painopisteiksi otettiin silloin kansatieteen uudet kohteet, teollisuustyöväen ja ammattiryhmien tutkimus, maaseudun kulttuurin murros teollistumiskaudella sekä kaupunkikansatieteellinen tutkimus. Näitä uusia tuulia toi Ruotsissa opiskellut professori *Ilmar Talve*. Hän organisoï myös kysely- ja keruutoiminnan, jonka avulla oppiaineen arkisto on saanut alkunsa. Tällä hetkellä arkistoa on alettu kehittää voimakkaasti. Kansatieteen TYKL-kokoelmat on yhdistetty uskontotieteen ja folkloristiikan TKU-kokoelmiin TKU/TYKL-arkistoksi ja sen digitointi on alkanut, sillä kuten muuallakin myös näitä kokoelmia uhkaa hidas tuhoutuminen.

Kansatieteen opetuksessa painopiste on Suomen ja Itämeren alueen ilmiöissä. Vertailevan otteen ansiosta opetuksessa tärkeällä sijalla ovat myös muun Euroopan kulttuuri-ilmiöt. Vuosittain kansatieteen pääaineopinnot aloittaa 12 opiskelijaa. Aktiivisia jatko-opiskelijoita on noin saman verran ja pääaineopiskelijoita noin 115. Heidän lisäksi on vuosittain opiskelemassa myös ulkomaisia MA-opiskelijoita Turun yliopiston kansainvälisen BSRS-opetusohjelman kautta.

Nykyiset tutkimusaiheet liikkuvat mm. etnisyyden ja identiteetin problematiikasta, elinkeinojen ja elämäntavan välisestä yhteydestä urbaanin ympäristön kokemiseen ja tulkintaan sekä maaseudun modernisaatioprosessiin. Myös museologiset tutkimusaiheet ja näkökulmat ovat vahvistuneet.

Kansainvälinen yhteistyö ja tutkimustoiminta alkoi voimistua professori *Matti Räsänen* kaudella 1980-luvun lopulla, jolloin perhe- ja arkielä-

män tutkimus sekä etniset kysymykset myös Suomen lähisukukansojen alueilla tulivat tutkimuksen kohteiksi. Alueellisesti kansatieteen tutkimus- ja yhteistyöalue on laajentunut Itämeren alueelta muualle Eurooppaan ja jopa Intiaan. Lisäksi kesäkuussa 2002 oppiaineen ohjelmassa on kenttätutkimusmatka Marinmaalle, jossa selvitetään marilaisten naisten arkielämässä tapahtuneita muutoksia 1930-luvulta nykypäivään. Ryhmässä on kahden tutkijan lisäksi kahdeksan opiskelijaa sekä Turusta että Helsingistä.

Kansatieteen tutkimusprofiili muotoutuu melko pitkälle tutkijoiden – sekä vakituisen henkilökunnan, mutta myös eri projekteissa ja apurahalla toimivien jatko-opiskelijoiden omista tutkimusaiheista ja mielenkiinnon kohteista. Pienen oppiaineen rikkaus ja mahdollisuus on yhteistyön ohella siinä, että tällä tavalla laaja ja monipuolinen tutkimuksen kenttä vahvistaa oppiaineen resurseja ja tuo hyötyä oppiaineelle sekä kansatieteelle yleensä.

Vakituisia opetushenkilökuntaa oppiaineessa on professorin (*Pekka Leimu* vuodesta 1997 lähtien) ja lehtorin (*Timo J. Virtanen*) lisäksi kaksi assistenttia (*Hanneleena Savolainen* ja *Helena Ruotsala*).

Kansatiede on osa laajempaa Kulttuurien tutkimuksen laitosta, jonka muut oppiaineet ovat arkeologia, folkloristiikka ja uskontotiede sekä sivuaineina opiskeltavat museologia ja kulttuuriantropologia.

Helena Ruotsala
Assistentti
Turun yliopisto, Kansatiede

Ilmoitusasioita: Uutta kirjallisuutta

Kansatieteen saralla on ilmestynyt syksyn aikana m.m. seuraavat teokset:

An adventurer in European ethnology. ed. by Pirjo Korhonen & Elina Kiuru. Jyväskylä Atena 2001

Pandoran lipas – Virvatulia esineiden maailmasta. toim. Ilmari Vesterrinen ja Bo Lönnqvist
Helsinki Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2001

Rakennusperintömme – Kulttuuriympäristön lukukirja. Toim. Irma Lounatvuori ja Lauri Putkonen
Helsinki, Rakennustieto Oy 2001

Haggrén, Georg: *Valkeakosken Rapola – Talonpoikaiskylästä herraskartanoksi*
Helsinki, Museoviraston julkaisuja 2001

Kataja, Raila: *Lyytikälä – Elämää Suomenniemen salomailla*
Helsinki, Museoviraston julkaisuja 2001

"Tutkijoita, doktorandeja, jatko-opiskelijoita?"

**Kansallinen etnologian jatko-opiskelijatapaaminen
14.-15.3. 2002 Turussa**

Kansatieteen päivien yhteydessä toteutetaan kaikille kansatieteen ja etnologian jatko-opiskelijoille oma tapaaminen. Se alkaa torstaina iltapäivällä klo 13 ja jatkuu perjantaina aamupäivällä klo 9 alkaen. Alustavien suunnitelmien mukaan tapaamisessa keskitytään sekäomiin töihin ja teemoihin että keskustellaan jatko-opiskelun tämänhetkisistä haasteista.

Kaikilla osallistujilla on mahdollisuus vaikuttaa tapaamisen suunniteluun, keskustelua käydään sähköpostilistalla. Siksi toivomme mahdollisimman pikaista ilmoittautumista.

Ilmoittautumiset viimeistään 15.2. mennessä Katariina Heikkilä
kaheik@utu.fi, Satu Jaatinen s-posti: satujaa@utu.fi tai Hanneleena Savolanen s-posti: hansav@utu.fi (02-333 5258)

Ethnos ry:n uudeksi sihteeriksi on vuodenvaihteesta valittu FM Mari Huuskonen s-posti: mari.huuskonen@posti.fi

Seminaareja:

II Kansatieteen päivät Turussa 15.-16.3.2002

MAAL JA KAUPUNKIS. LAND OCH STAD.

Tutkimuksen ja museoiden tuottamia representaatioita maaseudusta ja kaupungista.

Alustava ohjelma (osa otsikoista työotsioita)

Perjantai 15.3.

(Arcanum, ls. 4)

12.00	Avaus, Ethnoksen pj. Pirjo Korhokangas
12-13.00	professori Orvar Löfgren, Lund: <i>"Om upplevelseindustrin"</i>
13.00-13.30	museonjohtaja Juhani Kostet (TuMM): <i>"Miten Turku hyödyntää historiaansa"</i>
13.30-14.00	professori Anna-Maria Åström (ÅA) <i>"Towndwellers"</i>
14-14.30	kahvitauko
14.30-15.00	lehtori Timo J. Virtanen (TY): Etnologisesta kaupunkitutkimuksesta
15.00-15.30	intendentti Maarit Talamo-Kemiläinen (TuMM): Port Arthurin, Portsan kokemat sosiokulttuuriset muutokset
16.00-18.00	Museokäynnit a) Luostarinmäki, Qwensel ja Ett Hem b) Kurala ja Vanhalinna
19.00	Ethnos ry:n vuosikokous (Paikka: Humanisticum)
20.00	Iltajuhla (Paikka: Humanisticum)

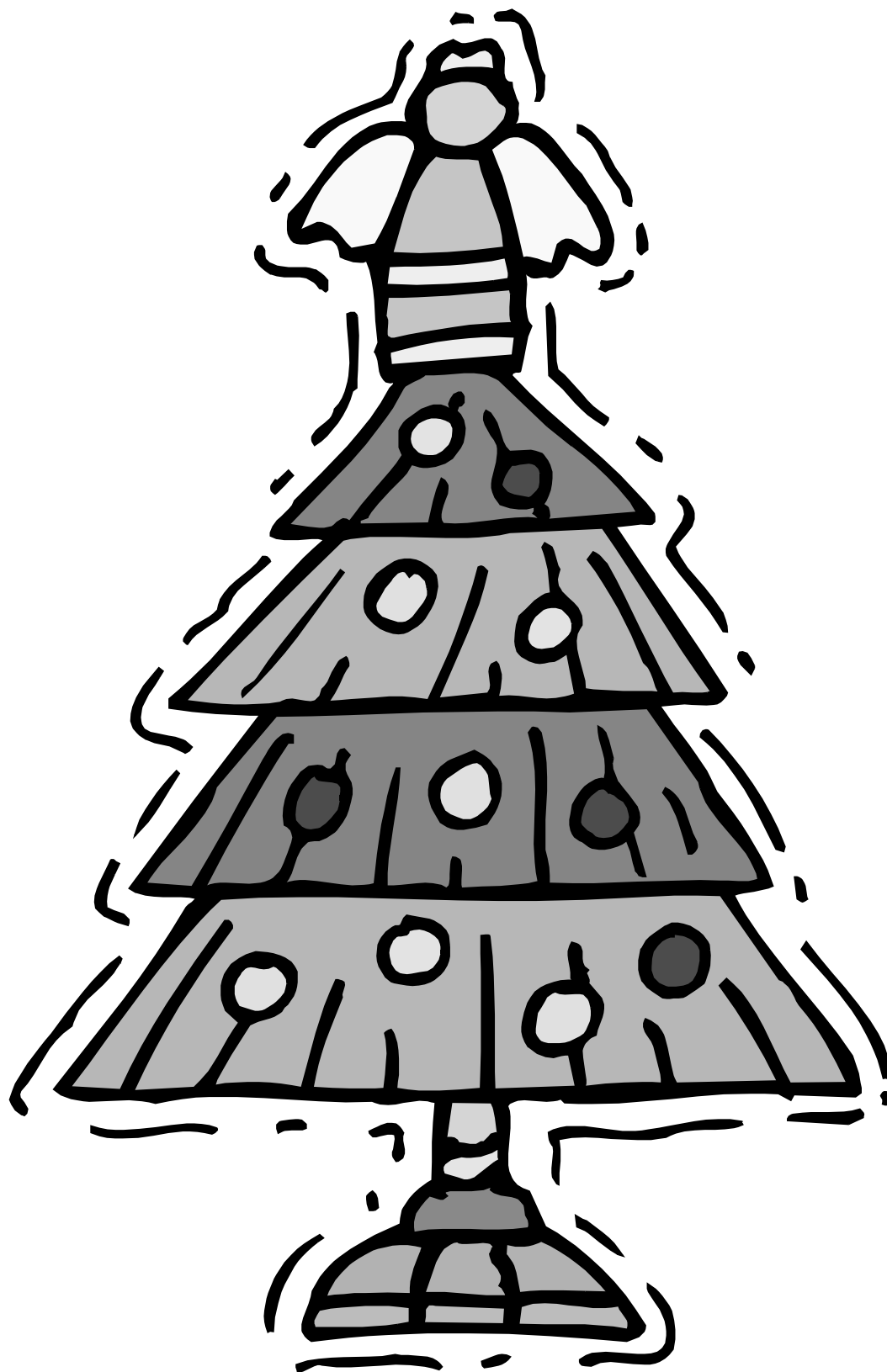
Lauantai 16.3.

(Gadolinia)

- 10.00-11.00 yliassistentti, FD Johanna Rolshoven, Zürich, *"Second home ownership"*
- 11.00-11.30 tutkija Katariina Heikkilä (TY): *"Naiset ja maaseudun uudet haasteet"*
- 11.30-12.00 museonjohtaja Li Näse, Sagalundin museo, Kemiö: *"Tidsresor i Sagalunds upplevelseverkstad"*
- 12.00-13.00 Lounas (Gadoliniassa)
- 13.00-13.30 tutkija Katriina Siivonen (TY): *"Elämää tuotteistetussa saaristossa?"*
- 13.30-14.00 tutkija Jari Määttä (JY): *"Kauniin Kaijan balladi - puolankalaishätyä kulttuurin tuottajana"*
- 14.00-14.30 Kahvi
- 14.30-15.00 tutkija Katri Kaunisto (HY): *"Luontokokemus metsäammattilaisten työssä"*
- 15.00-15.30 tutkija Eeva Uusitalo (JY): *"Judinsalo-projekti: Maaseudun jatkuvuus"*
- 15.30- Loppukeskustelu

Kansatieteen päivät järjestää Ethnos r.y. Turun Maakuntamuseon, Turun yliopiston Kansatieteen ja Åbo Akademin Etnologian oppiainesten kanssa yhteistyössä.

Ethnos ry
toivottaa
rauhallista
joulua
ja
onnellista
uutta
vuotta
2002

Yliopistopaino
Pikapaino
2001